

I sorte docs med kridhvide snøreband

Af Lucif Sæmosegaard Dalin

I 2014 udførte jeg flere måneders feltarbejde i det danske neonationalistiske miljø i forbindelse med mit speciale i antropologi på Københavns Universitet. Jeg påbegyndte feltarbejdet med en metodisk strategi om at invitere felten helt ind i min privatsfære. Og om at deltage så meget som muligt i deres verden. Dette er et essay om de komplikationer og den levede viden, der opstår, når man bruger intimitet som metode.

Udgangspunktet for mit feltarbejde i det danske neonationalistiske miljø var en antropologisk nysgerrighed efter, hvordan individerne kom ind i miljøet, og især hvorfor de blev der. Miljøet fremstod for mig usolidarisk, splittet, uden egentlige venskaber. Kort sagt ikke noget rart sted at være.

Jeg fik i den grad svar på mit spørgsmål om, hvorfor folk bliver i miljøet, for jeg havde ikke lyst til at forlade hverken det neonationalistiske miljø eller de mennesker, jeg havde mødt: Jeg blev ved med at udskyde mit exit fra felten og endte med at overskride de fire normerede måneder for mit feltarbejde. I mine feltnoter står der *Jeg kan mærke der er en plads til mig. Der er et Lucif-formet aftryk, og jeg må og kan ikke placere mig selv i det. Det er hårdt at være blevet så flydende i deres sprog og verden, og så nu skulle forlade dem. En stor del af mig, føler mig som en del af dem.*

Intimitet som metode

Mit feltarbejde foregik geografisk i København og omegn og omfattede grupperne Danmarks Nationale Front (DNF), Danish Defence League, Darnerværn, Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse og flere løsgængere. Allerede inden jeg påbegyndte mit feltarbejde, havde jeg taget en beslutning om at invitere felten helt ind i min intimsfære. Det neonationalisti-

ske miljø er svært at få adgang til, svært at genforhandle adgang i, og jeg vidste, at det ville blive en udfordring at opnå tillid fra mine informanter. Så min strategi var at vise dem al den tillid, jeg håbede, at de ville vise mig. Jeg inviterede dem hjem til mig og flere interviews blev lavet dér. De vidste, hvor jeg arbejdede, og nogle gange kom de forbi og sagde hej. De havde mit telefonnummer, og jeg blev venner med dem på Facebook. Især det sidste gav problemer, men ikke fra den front, jeg havde forventet.

Samtidig havde jeg en målsætning om at komme helt tæt på mine informanter gennem deltagerobservation. Det kan virke banalt eftersom deltagerobservation er én af antropologens fremmeste metoder. Men i mit tilfælde indebar deltagerobservation at komme helt tæt på en gruppe, der udøver og selv er genstand for diskrimination og vold. Mine etiske overvejelser om at blive vidne til vold, diskuterer jeg længere nede i nærværende artikel. I forhold til selv at blive genstand for diskrimination og vold så jeg det som et vilkår for mit feltarbejde. Hvis jeg ville forstå neonationalisterne, måtte jeg prøve at gå i deres sko. Også selvom det var risikabelt for mig selv.

At risikere noget sammen

Én af de gange, jeg risikerede noget, var, da jeg udøvede deltagerobservation under DNF's demonstration mod moskeer på Christiansborgs Slotsplads. Antropologen Clifford Geertz fortæller i essayet *Notes on the Balinese Cockfight*, hvordan det åbnede hans felt op, at han risikerede noget med sine informanter. Geertz deltog i

en ulovlig hanekamp sammen med landsbyboerne og flygtede sammen med landsbyboerne, da politiet kom for at stoppe ulovlighederne. Geertz' pointe er, at fordi han flygtede sammen med sine informanter – i stedet for at påberåbe sig diplomatisk eller forskningsbetinget immunitet – risikerede han det samme som sine informanter. Ved at risikere noget sammen med sine informanter positionerede han sig i højere grad som én af dem, hvilket skabte et bånd af tillid.

Jeg fulgte i Geertz fodspor, da jeg besluttede mig for at deltage i DNF's demonstration.

Danmarks Nationale Front beskriver sig selv som en gruppe for alle nationalister, hvilket betyder, at de også accepterer medlemmer med en nationalsocialistisk ideologi. DNF er en erklæret aktivistisk gruppe, hvilket vil sige at de ikke søger politisk indflydelse gennem de parlamentariske kanaler, men gennem aktioner som bannerdrop, uddeling af flyers og demonstrationer.

DNF's aktioner bliver som oftest mødt med moddemonstrationer fra erklærede antifascister, der anser og beskriver DNF som en "nynazistisk gruppe." Det fører til voldelige sammenstød mellem de to grupperinger.

Ved denne demonstration havde Antifascistisk Aktion inviteret til moddemonstration. På invitationen stod der: "snør løbeskoene." Der var over 1000 moddemonstranter, og lagt op til en konfrontation.

Politiet havde slået ring om hele Christiansborgs Slotsplads for at holde moddemonstranterne ude. Politiets ring bryder dog sammen allerede inden DNF's demonstration går i gang. Og det er cirka her, at følgende bid fra mine feltnoter starter:

Feltnoter fra DNF's demonstration mod moskeer

Vi står i en firkant i hjørnet af slotspladsen. Bomberjakker, camouflagedbukser og stramme blå jeans med smalle opsmøg står presset mod hinanden. Sorte docs med hvide snørebånd, og kridhvide sneakers fylder fliserne. Hoodies er trukket ned i panden, ansigterne dækket med tørklæder og de fleste har solbriller på, midt i gråvejret.

Rundt om firkanten står en kæde af politimænd med ryggen mod os og ansigtet ud mod slotspladsen, der ligger øde hen. Alles opmærksomhed er rettet mod den tomme slotsplads.

Der begynder at dukke sorte pletter af folk op ude på slotspladsen, og der lyder kampråb ude fra horisonten:

“INGEN NAZISTER – I VORES GADER!”

Råbene kommer tættere og tættere på. Der dukker flere og flere sorte skikkelser op ude på den forhen tomme slotsplads.

Min mund er knastør, jeg er ør i hovedet – ligesom inden man besvimer. Jeg har løbende holdt øje med de andre piger, men nu er der én af dem jeg ikke kan finde, og jeg går i gang med at lede. Jeg finder hende bagest, presset op ad Christiansborgs slotsmur. Hun er i chok. Hun ryster over hele kroppen og hendes ansigt er sammentrukket. Jeg tænker hun har det, som jeg ville have det hvis jeg gav slip og lod panikken og angsten tage over. Hendes kæreste prøver at berolige hende. Jeg kan ikke gøre noget for hende, så jeg går tilbage til demonstrationen.

Politiets ring om slotspladsen er brudt sammen. Det myldrer ind med maskerede og sortklædte antifascister. De kaster sig mod rækken af kampklædt politi, der er det eneste mellem os, og dem. Retfærdighedens harme lyser ud af deres ansigter, mens de prøver at forcere politiet og komme ind til os.

“KAMPEN – FORTSÆTTER! NAZISMEN – SKAL KNUSES!” råber de ind over politiet. Og det går op for mig, at det er mig de mener. Jeg står jo her, og er en del af det de kalder en nazi-demo. De hader mig. Ikke som person, men det føles personligt. De er i kamp mod mig, de vil knuse mig, og de vil jage mig ud af deres gader. Med foragt og vold. Det er den meget konkrete og fysiske trussel der ligger i de slagord de råber, som jeg aldrig før har tænkt over. Nu mærker jeg dem.

Nogen råber “PAS PÅ! Flaskeeeee!”, og en glasflaske smadrer lige foran mine fødder. Og så eksploderer det hele.

Efter hanekampen

Politiet kunne ikke længere holde antidemonstrationen fra demonstrationen. De gennede hele demonstrationen op i et par salatfade og kørte dem ud af centrum. Det kom ikke til voldelige konfrontationer mellem DNF'erne og antifascisterne denne gang. Men som Geertz risikerede jeg noget sammen med mine informanter.

DNF gruppefoto: Billede af de fleste, der deltog i DNF's demonstration den 10. maj. Billedet er fra DanmarksNationaleFront.dk, der også har anonymiseret personerne.

Ét af DNF's egne billeder fra efter demonstrationen den 10. maj. Der bliver spist smørrebrød og hygget. Billedet er fra DanmarksNationaleFront.dk, der også har anonymiseret personerne.

Et af DNF's egne billeder fra demonstrationen den 10. maj. Billedet er fra DanmarksNationaleFront.dk, der også har anonymiseret personerne.

Klistermærker forfatteren har fået fra DNF under feltarbejdet. Fotografi af forfatteren.

Fælles oplevelser skaber stærke bånd mellem mennesker. Og når der er tale om fælles oplevelser under pres, mod en fælles fjende, bliver de bånd kun stærkere. I mit tilfælde var det ikke et enkelt individ, jeg gennem oplevelsen af demonstrationen skabte et stærkt bånd til, men gruppen. Og så meget desto mere, når den fælles oplevelse er at blive angrebet og hadet af en udefrakommende fjende. Det var først, da jeg renskrev mine feltnoter, at det gik op for mig, at jeg i min beskrivelse af demonstrationen havde skrevet "os" frem for "DNF'erne" eller "demonstranterne." Oplevelsen gjorde, at jeg for første gang under mit feltarbejde, følte et "os."

Men deltagelse i demonstrationen gjorde alt det, god deltagerobservation kan: Det gav mig en ny forståelse for neonationalisterne, og det gjorde, at jeg kunne møde deres fortællinger om demonstrationer, udskamning, stig-

ma, oplevelser med politiet, registrering, og had og vold fra antifascisterne med en særlig form for resonans. For jeg forstod dem ikke kun intellektuelt, jeg forstod dem erfaringsmæssigt.

I sagens natur kunne jeg kun forstå dem erfaringsmæssigt, fordi jeg havde *erfaret*, hvordan det føles at være neonationalist i mødet med antifascisterne, politiet, og i omverdens øjne. Hverken antifascisterne, politiet eller de, der læste artiklerne og så billederne fra demonstrationen havde en chance for at vide, at jeg ikke var en del af DNF. Jeg blev fotograferet som dem, råbt af som dem, og jeg blev registreret med CPR-nummer af politiet som én af dem. I omverdens øjne var jeg en af dem.

Facebookvenner med felten

Ét af de steder, jeg inviterede mine informanter ind i min intimsfære, var på Facebook. De fleste af mine medstuderende på antropologistudiet blev også facebookvenner med deres informanter og personer fra deres feltarbejde. Så i sig selv var det ikke grænseoverskridende at blive facebookvenner med sine informanter. Med mindre ens informanter er neonationalister med en ideologi og praksis, der indebærer diskrimination og potentielt vold mod dem, der kategoriseres som fjender.

På Facebook fik mine informanter et indblik i mit liv, de kunne gå tilbage i mine opslag, og danne sig et billede af mig som person. Jeg gav dem fuld gennemsigtighed. Det var en tillidserklæring, og den blev taget godt imod og gengældt.

Eftersom jeg fik flere neonationalistiske venner på Facebook, begyndte mine andre facebookvenner at kontakte mig og høre, hvad der skete. Det var ikke fordi mine neonationalistiske facebookvenner postede noget diskriminerende, hadefuldt eller politisk på min facebookside, men flere af dem havde nationalistiske logoer på deres profild billeder. Det betyder, at deres politiske tilhørsforhold fremgik tydeligt, når de postede og kommenterede på min facebookvæg.

Jeg fortalte de undrende venner, der kontaktede mig, at jeg ikke var blevet neonationalist, men at jeg skulle skrive speciale om neonationalisme og pt. var på feltarbejde. Mens nogle af mine facebookvenner ræsonnerede, at det var akademisk arbejde og lod det ligge, var der andre, der ikke kunne acceptere, at jeg havde neonationalister så tæt inde i min intimsfære. Nogle slettede mig stiltiende som facebookven, mens andre belærte mig om, hvor galt afmarcheret jeg var moralsk, før de slettede mig. En enkelt slettede mig uden at kontakte mig inden. Til gengæld lavede han en offentlig opdatering på sin egen væg, om at jeg var nazist, og opfordrede fælles venner til at slette mig som ven.

Ligesom ved demonstrationen erfarede jeg, hvordan det føltes at være neonationalist i mødet med omverdenen. Men denne gang var det ikke fremmede mennesker, der stod og råbte af mig, som del af en moddemonstration, men mine venner og bekendte, der afskar mig. Jeg følte mig stigmatiseret i ordets mest Goffmanske betydning: At jeg gik fra at være en hel person til kun at være kendetegnet ved ét isoleret og vederstyggeligt træk. Flere facebookvenner ræsonnerede for mig, at hvis jeg kunne holde ud at have neonationalister så tæt på mig som at være facebookvenner, blev det som minimum opfattet som en blåstempling at neonationalisternes samlede ideologi og praksis. I værste fald blev det opfattet som om, at jeg selv sympatiserede med deres ideologi og praksis.

Ud over at slette mig, moralprædike for mig og advare fælles facebookvenner om mig, så kommenterede mine facebookvenner også aggressivt og nedladende på neonationalisternes opslag på min væg med kommentarer som: "Dine feltobjekter snakker." Neonationalisterne var forstående, både over for de nedladende kommentarer og for min frustration over at blive slettet og kaldt nazist. De havde alle sammen været der selv.

The White Man Marches On

Langt de fleste neonationalister, jeg mødte under mit feltarbejde, passede sig selv i deres hverdag og hverken råbte eller overfusede nogen uprovokeret. Men indimellem var der konfrontationer, og somme tider skete det uprovokeret.

Det var tilfældet en sen aften, hvor jeg var på vej hjem med en håndfuld neonationalister efter en social sammenkomst udenfor København. Humøret var højt, og der blev skrålet en racistisk sangbid fra filmen American History X:

*My eyes have seen the glory of the
trampling at the zoo / We've washed
ourselves in niggers' blood / and all the
mongrels too / We're taking down the
ZOG machine jew by jew by jew / The
white man marches on!*

Vi skulle alle med det samme S-tog og satte os ind i den første kupé sammen. Her sad også en yngre mørklødet mand. Jeg lagde først mærke til ham, da nogle af neonationalisterne begyndte at råbe af ham: *Hvor kommer du fra? Skrid hjem!*

Manden stod af på den næste station, som toget stoppede på. Det udviklede sig ikke til mere end en verbal overfusning, men hvis det havde udviklet sig, ville jeg være blevet vidne til et overfald. Det ville have sat mig i en svær etisk situation, som alle, der studerer potentielt voldelige miljøer ved hjælp af observation eller deltagerobservation, må tage stilling til: Om man skal gribe ind, eller anmelde det voldelige overfald efterfølgende, og dermed lukke sin felt ned. Jeg havde konstant i baghovedet, at jeg kunne blive vidne til noget, jeg ikke ønskede at blive vidne til, som ville indebære fysisk vold og en konfliktfyldt lukning af mit feltarbejde.

Det var ironisk nok denne bekymring, der førte til, at jeg begyndte at få en gryende identitet som Hvid. For neonationalisterne er det at være Hvid en central og afgørende gruppeidentitet. Hvem, der er Hvid, defineres blandt andet ved at lokalisere forskellige etniske markører som værende

Docs støvler. Tegning af Marie Herløvsen.

i modsætning til dette. På den måde konstruerer og reproducerer neonationalisterne to dikotomiske grupper: Hvide og ikke-Hvide. Neonationalisterne går ikke blot ind for total separation af disse to grupper men mener også, at de som Hvide er de ikke-Hvide naturgivent overlegne. Det bliver ofte diskuteret, hvem der skal inkluderes og ekskluderes i denne gruppe, og ikke mindst bliver grænsedragningen mellem Hvid og ikke-Hvid praktiseret. De fleste neonationalister undgår bydele, hvor der er en overvægt af, hvad de kategoriserer som, ikke-Hvide. De undgår butikker, der er ejet og bemandet af ikke-Hvide, og de søger generelt afstand fra ikke-Hvide. På den måde skaber de ikke kun en gruppeidentitet for dem selv som Hvide, men de praktiserer også en rummelig og social afstand fra alle dem, de kategoriserer som ikke-Hvide. Og nogle gange har den grænsedragning et voldeligt udtryk, som det for eksempel var tilfældet den aften i S-toget.

Efter episoden i S-toget begyndte jeg at lægge mærke til etniske markører, som jeg vidste eller forestillede mig, at neonationalisterne ville kategorisere som ekskluderende fra at være Hvid. Jeg gjorde det for at kunne forebygge uprovokerede overfuseringer og generelt være på forkant med en eventuel konfrontation. Jeg satte mig ved et andet bord, jeg valgte en anden kø i Netto, og jeg sagde *Nej* til den unge mand, der kom hen til os piger på en bar, inden han overhovedet havde åbnet munden.

Selvom mit bevæggrundlag var et andet, så gjorde jeg præcis det samme som neonationalisterne: Jeg identificerede de samme etniske markører og ekskluderede bærerne fra mit sociale rum. Til slut i mit feltarbejde gjorde jeg det efterhånden også, når jeg var alene. Det blev en indgroet vane. Men ligesom man ikke kan skabe et Os uden at skabe et Dem, oplevede jeg, hvordan jeg i min praksis med at skabe et Dem, langsomt skabte et Os. Fra at have set alle mennesker som mennesker og ikke at have en fornemmelse af en etnisk identitet, havde jeg i al ubemærkethed skabt et Dem, og åbnet døren til en gryende identitet som Hvid. En kollektiv identitet jeg havde en stående invitation til gennem min hudfarve og gennem anerkendelsen af min hudfarve som værende særlig, beskrivende, og afgørende for mig og mit sociale rum.

Racisten bliver skabt

Den amerikanske sociolog Kathleen Blee fandt igennem sine over 10 års feltarbejde i organiseret racisme frem til det samme mange andre racismeforskere har konkluderet: Racisten tilslutter sig ikke en racistisk gruppe – racisten bliver skabt i gruppen.

Da jeg påbegyndte mit feltarbejde, var jeg hverken racist eller neonationalist. Var jeg blevet neonationalist, da jeg afsluttede mit feltarbejde?

Jeg havde skabt nogle stærke bånd, ikke bare med enkelte individer men med gruppen. Jeg havde oplevet, hvordan mine venner havde afskåret mig,

en oplevelse og smerte jeg delte med neonationalisterne. I flere måneder var neonationalisterne stort set de eneste, jeg havde set og været sociale med. De var blevet en del af min hverdag, og jeg var blevet en del af deres verden på trods af, at jeg også var antropolog. Jeg hørte ikke bare længere neonationalisterne fortælle om deres begrebsverden eller så dem udfolde den. Kategorier som Hvid og ikke-Hvid var blevet virkelige kategorier for mig selv, som jeg oplevede mig selv reagere og handle på, per automatik. Jeg var blevet intim med deres verden. Jeg var ikke neonationalist, men jeg oplevede en gryende identitet som Hvid, der ikke havde været der før.

Forslag til videre læsning

Blee, Kathleen. 2009. *The Stigma of Racist Activism. I: Coping With Minority Status – Responses to Inclusion and Exclusion.* Eds: Fabrizio Butera & John M. Levine. Cambridge University Press: Cambridge.

Fangen, Katrine. 2003. *En bok om nynazister.* Universitetsforlaget: Oslo.

Om forfatteren

Lucif Sømosegaard Dalin er uddannet antropolog ved KU og har skrevet speciale om de danske neonationalisters voldelige relation med den antifascistiske bevægelse og dennes effekt på neonationalisternes eksterne og interne voldsdynamikker. Hun arbejder pt. frivilligt med resocialisering af indsatte.